

УДК 94(430):329.055.2.

Трохименко Олександра**ПРОБЛЕМА ПОШИРЕННЯ ПРАВИХ НАСТРОЇВ
У СУЧАСНОМУ НІМЕЦЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

Невдовзі після німецького об'єднання, насамперед під час економічної кризи 1991–1993 рр., у німецькому суспільстві проявилися праворадикальні настрої, що були спрямовані проти іноземців, які з 50-х рр. стали частиною німецького суспільства [1]. І хоча більшість населення тогочасної Німеччини рішуче засудила ворожість до іноземців, що проявилось масовими демонстраціями та протестами, проте ця проблема існує і сьогодні.

Кількість злочинів на праворадикальному ґрунті залишається високою, хоча помітна певна тенденція на спад: 2012 року – 17 134 випадків; 2013 року – 16 557 випадків [2]. Німці побоюються такої ситуації, адже це лише визнані офіційні дані, а частину злочинів навіть не визнають [3].

Наразі праворадикальні настрої набувають більшої кількості прихильників, а їх прояви стають більш публічними. 11 жовтня 2014 року Лутц Бахманн створив у мережі Facebook закриту групу під назвою «Патріотичні європейці проти ісламізації Західної Європи» (PEGIDA), у якій закликав населення вийти на демонстрації проти ісламізації Європи, теперішньої політики надання притулку, відсутності свободи слова та брехливої преси [4]. Починаючи з 20 жовтня, під проводом PEGIDA у містах Німеччини пройшли багатотисячні антимиграційні мітинги. Лозунгами демонстрантів стали: «За збереження нашої культури», «Захист батьківщини замість ісламізації», «Ненасильницькі та об'єднані проти релігійних воєн на німецькій землі», «Німеччина переповнена» та ін., демонстранти навіть частково використали лозунги 1989–1990 рр.: «Ми більше не дамо себе обманювати. Ми є народ» [5]. 19 грудня PEGIDA стала офіційною організацією [4].

Поряд із цим 21 січня 2015 року споріднена і чисельніша організація LEGIDA [LEGIDA – Ляйпціг проти ісламізації Західної Європи] [6] проявила себе радикальніше. Вона була заснована у місті

Ляйпціг, з лозунгом – «За батьківщину, мир та німецьку домінуючу культуру, проти ісламізації та мультикультуралізму» [7].

8 січня 2012 року під час проведення опитування громадян Німеччини на тему: «Етнонаціональна ідентичність німців на сучасному етапі», нам вдалося поспілкуватися з колишнім членом НДПН [НДПН (Національно-демократична партія Німеччини) – праворадикальна партія в Німеччині, створена 28 листопада 1964 – прим. авт.]. Це був молодик 26 років – безробітний, бездомний. Респондент одразу відверто зазначив, що не всі його предки є етнічними німцями (його бабуся була хорваткою), проте він народився у Німеччині і відчуває свою належність до німецького етносу (народу). Він також наголосив, що не має нічого проти слов'ян, але відверто визнав своє нетолерантне ставлення до «темношкірих» та «людей з арабських країн» [8, с. 156–157]. В ісламі респондент вбачає небезпеку для Німеччини, він також висловлює побоювання, що через двадцять-тридцять років німці ризикують стати гостями у власній країні і не матимуть права голосу. Проте респондент також визнає, що деякі іноземці добре інтегрувалися в німецьке суспільство: *«Ну, я знайомий лише з небагатьма особами, які... (зادумується) про яких я можу сказати, що вони можуть називати себе німцями. Це хоча і суперечить моїм поглядам, але я помітив, що вони дійсно інтегрувалися, тобто, вони більші ніж я... Тобто я ж бездомний, безробітний і... Тобто деякі люди, але це ж, можливо, два відсотки від ста, а решта відмежовується...»* [8, с. 158].

Після Другої світової війни відбувся перехід від біологічного до культурного расизму [9]. Нові праві радикали виступають проти расизму, але твердо підтримують культурну відмінність власного народу. Обстоюючи повагу до культурного та етнічного плюралізму, вони створили термін «етноплюралізм» [10; 11 с. 206–218] [Етноплюралізм – концепція, що обстоює право народів на збереження культурних відмінностей. Зароджений у 70-х рр. в середовищі нових правих радикалів. Концепція включає в себе етнічну сегрегацію, проте із застереженням, що кожна група має вважатися рівною – прим авт.] – різні культури та ідентичності не повинні змішуватися, бо саме в процесі змішування культура та ідентичність ослаблюються, занепадають і, зрештою, – руйнуються. Прихильники етноплюралізму заперечують ідеї мультикультуралізму: *«Я скажу, якщо я захочу побачити мечеть, я полечу закордон і там на неї подивлюсь... Я ж не кажу, що мені це не подобається,*

але це сюди не підходить. Коли приїздять туристи, то туристи очікують побачити тут щось німецьке» [8, с. 160].

Майбутнє Німеччини респондент оцінює негативно і навіть побоюється можливої війни: *«Все змішується..., наприклад, війна – це дуже завчасно сказано, але я думаю, наступна війна, котра прийде, в ній звинуватять німців, хоча ми нічого не зробили, я трошки розбираюсь в цих речах. Тобто, я вважаю, що Німеччина... знову отримає величезні проблеми і залізе в борги. В мене просто складається враження, що Німеччина колись..., саме Німеччина, бо Німеччина майже як Америка, вони втручаються у все, у кожну війну і... я, у будь-якому разі, очікую терористичних актів, це все одно мене не здивувало б і... Отже, позано»* [8, с. 163].

Отже, незважаючи на офіційну ідеологію, німецьке суспільство не позбавлене праворадикальних настроїв. На сьогодні права ідея модернізувалася і підлаштувалася під реалії сучасного суспільства. В основу сучасних німецьких праворадикальних ідей покладені культурні, а не расові відмінності. Це дозволяє отримати більше прихильників, зважаючи на наявні проблеми у мультикультурному суспільстві [12] та німецькій державі загалом.

Європейські лідери вважають, що для формування майбутнього етнічне на національне має відійти в минуле. Заохочування до змішування культур та до відмови від власної етнонаціональної ідентичності приховує небезпеку радикалізації суспільства заради збереження власного «Я». Природне бажання до збереження власної ідентичності та культури власного народу, закладене на підсвідомому рівні людини, не варто недооцінювати. За умов сучасного діалогу культур можна простежити дві тенденції у суспільстві: з одного боку, поступова втрата частиною населення власної етнонаціональної ідентичності (відмова від етнічної ідентичності на користь загальноєвропейської), але з іншого – поступова схильність певної частини населення до віднайдення власної етнічної ідентичності, бажання зберегти культуру предків. Це природне бажання людини можна легко і непомітно використати у власних цілях на фоні суспільних негараздів, що існують у країні.

Література:

1. Карачурина Л. Иммиграционная политика Германии: успешный – неуспешный опыт / Л. Карачурина. – Демоскоп Weekly. Электронная версия бюллетеня «Население и общество». – 2008. – № 351–352 (27

октября – 16 ноября) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://demoscope.ru/weekly/2008/0351/analit02.php>.

2. Rechtsextremismus Straf- und Gewalttaten. – Bundesamt für Verfassungsschutz [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.verfassungsschutz.de/de/arbeitsfelder/af-rechtsextremismus/zahlen-und-fakten-rechtsextremismus/zuf-re-2013-gewalt-gesamt.html>.

3. Gensing P. 20 Jahre nach dem Pogrom in Rostock. Das Problem heißt Rassismus. – tagesschau.de. – 2013. – 24.05 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://blog.tagesschau.de/2012/08/22/das-problem-heist-rassismus/>.

4. Pegida – Patriotische Europäer gegen Islamisierung des Abendlandes. – Netz-gegen-Nazis.de – 2014. – 08.12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.netz-gegen-nazis.de/artikel/factsheet-und-zeitleiste-pegida-2918>.

5. Pegida und Meinungsfreiheit. Dummheit ist keine Schande. – Frankfurter Allgemeine Politik. – 2014. – 23.12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.faz.net/aktuell/politik/pegida-und-meinungsfreiheit-dummheit-ist-keine-schande-13333508.html>.

6. Legida: Die gewalttätige Schwester von Pegida. – Publikative.org – 2015. – 22.01 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.publikative.org/2015/01/22/legida-die-gewalttaetige-schwester-von-pegida/>.

7. Legida in Leipzig – In den Straßen hallt der Hass. – Netz-gegen-Nazis.de – 2015. – 23.01 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.netz-gegen-nazis.de/beitrag/legida-nicht-gescheitert-aber-35000-menschen-aeussern-lautstarken-gegenprotest-9975>.

8. Архів кафедри етнології та краєзнавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Ф. 30. – П. 1. – Од. зб. 37. – Інтерв'ю № 37. – Арк. 156-157.

9. Ethnopluralismus. – Brandenburgische Landeszentrale für politische Bildung [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.politische-bildung-brandenburg.de/node/8664>.

10. Was bedeutet Ethnopluralismus? – Netz-gegen-Nazis.de [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.netz-gegen-nazis.de/lexikontext/was-ist-ethnopluralismus>.

11. Гібернау М. Ідентичність націй / Монтсеррат Гібернау ; [пер. з англ. Петро Тарашук]. – К. : Темпора, 2012. – С. 206–208.

12. Трохименко О. Політика мультикультуралізму в громадській думці сучасної Німеччини / О. Трохименко // Етнічна історія народів Європи. – 2014. – Вип. 43. – С. 122–129.